

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 130 (9504) Четверг, июнь 6, 1974 чыл

1975 чылда үлээлдеттинген Өртү 2 коп.

ШКОЛА ЧЫЛАРНЫҢ ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГАЗЫ

Чылдың магалыг, чагай үези чайның башым айы-биле чергелештир школаларда өөредяге чыла доосту, уругларның чайы дыштанылгыз эгелен. Эртемнериң үндэсиниң пионерлериниң болгаш школачы ажил-херектериниң хайымын өөредяге чыла доосту билек пионерги гориздун хогат үнү чүс-чүс уругларны дыштанылгыз маршруттарыне кыгырып турар.

Уругларның өөредилгези саймал кижиздилгези, калдыкчы болгаш күн-дүңүр байырлы Коммунисттик партияны болгаш Совет казактың кемчегейиниң төвүге туруп келген СЭКП Топ Комитетин бо чылдың чайгы дыштанылганын буурунда «Пионерлериниң болгаш школачыларын дыштанылганын организастаарин улам экижер хемчеглер дугайында» тускан доктаалды күтүп алаңчы чыла салгал дээн сакын салымшыкын база бир херечин-дир. Ук доктаалда уругларның күш-ажылы болган идея-политиктиг кижиздилгезиниң талазы-биле чаа чүдүлдер айтылган, ол ышкаш күш-култура-спорт, эскүрсия-турсет база калдыкчыга ажылыче уруг кичээгиниң салым турар.

Школачыларның чайгы дыштанылганын организастаар талазы-биле эвези эвес ажыдарын бистин республикада чорудуп турар. Эрткен чайгы сезонда 6023 школачы пионер лагерьерине дыштанган. Адырлар аагы-биле профэвеле обкомарының лагерьеры болгаш Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Тес-Хем, Барыын-Хемчик районнарың пионер лагерьеры багай эвес ажыдалган.

Бо чайгы сезонда 7000 ажы уруглар пионер лагерьеринге дыштанар. «Тыва кобальт» комбинаттың профилакторийинге республиканың районнарында келген уруглар кадыын быжылгавышан дыштанары көрдүнген. Бүгү-эвилелдин пионер лагерьеры Артекке болган Орлонокка чыл дургузуна нитизи-биле үнү чүс ажы уруглар омак-хогуду дыштанар. Тус чер үлестүрүңү профэвеле обкомунуң «Чагытай» деп чаа пионер лагери бо чылын немей ажытынар болган анаа ийи сезонда 250 уругларның дыштанылганын организастыг эрттер. Бо болгаш өске-даа хемчеглер чүңү көргүзүп турары дээрге уругларның дыштанылганын экижерлерге үлестин хемчеглериниң бисте алаштып турарын херечилээр-дир.

Республиканың пионер лагерьеринде чаа сезонга уткуштур белеткел ажыдары барык дооступ турар. Күрүнэ алабы чердериниң профэвеле обкомунуң В. Дубинин аттыг лагери бирги сезонда дыштанар уругларын хүлээп ал эгезен. Бар чымдык лагерлер бо айнып ортандан бээр дыштанар пионер лагерьерин хүлээп алыр. Кыдымган ажылар-биле чергелештир дуржулгалыг кадрлар-биле негезилгезин, лагерьерин дерин-херекселдер болгаш азы-чөп, продуктулары-биле ханларын өвчүтүлү. Санитар негезилгелерин бүрүн сагымыр, эскүрсия, покаттар болгаш өске-даа чүдүлдер үезинде аймык чок болурунун чурумун сагыр алаар.

«Оолдар, кыстары күш-ажыла хүндүлден көөрүңүңү, алаа хандыкшыламы болурунун өзүзүңа кижизилери Коммунисттик партияның чугула сагыш салымшыкы бооп келген болгаш моон соңгаар-даа артар деп СЭКП ТК-ның Чыгыне секретари эш Л. И. Брежнев БЛКСМ-ниң XVII съездинде чугулазынга демдегелен. Чайгы дыштанылганын ивиге ажыктыг ажил-биле холбарышын чугулазын СЭКП ТК-ның уругларның чайгы дыштанылганын организастаарин экижерлер дугайында доктаалда база ондалап айтып турар. Дыштанылганын болгаш күш-ажылың лагерьерин, өөренчилериниң бүдүрүлгө бригадалары, школачыларын арга-арыг бөлүктери бистин республикада көсүк чери элээр берген. Чыдааның Ж. И. Туран школачыларын бүдүрүлгө бригадаларына күш-ажылы организастыг дыштанылга, спорт болгаш өске-даа хемчеглер-биле чогумчалыг холбап турарың билгал дуржулгазы чыдадын. Ону школа коллективтери, өске бүдүрүлгө бригадалары боттарынын ажылыга аягыларын чугула.

Тоску беш чылдың тодаралыктык дертүк чымдыгы, ол ышкаш Совет Тываның 30 чылдын төлөңгү уткуурунун чугула сорулгалары пионерлер ортузуңа кижизилгези ажылыга көсүк чери элээр ужураут. Ынчангаш уругларның чайгы дыштанылганын школачыларын күш-ажылы, идея-политиктик база мөү-шыннар кижиздилгезине таарымчалыг ажылаарыне сагыш салтыр херек.

Хүш, суг, агаарга дадыгып, калдыкчыны быжыгыра бистин уруглармыска конугу чугула. Төвүн черлери өөренчирини маршруттары-биле турнестери, лагерьер аразынын азы-бүрү спортчу маргыладаларын организастаары, ГТО нормаларын массалык-биле дужаары чугула. Эрткен чайгы сезонда В. Дубинин болгаш Ю. Гагарин аттыг лагерьерге ук ажылаа эки организастап турганың дуржулгалык даярнып болур.

Пионер лагерьеринге шупту уруглар хаара туттулмазы бидингир. Ынчангаш хоорайың пионер лагерьеринге эвези эвес уругларның дыштанарын чедип алыры чугула. Тус-тус школарга өөреничилериниң каттыккан отрядтары организастаары база ажыкты. Оларын кол-ла сорулгалык ивиге ажыкты күш-ажылы-биле чергелештир дыштанылганын организастаары болур. Школа чымыңгыч участоктарыңа, септеге, ногаанчыдылга ажыдарыңа уругларның күжүн ажыларга чугула. Бо херекке кластан данкара кижизилгези ажылыны организастаары үзүңү кирир алаар.

Пионерги хогуду чай школачы бүрүзүңе ажыктыг, солуң, хогуду эртин дээш узду өөредяге, партия, совет, профэвеле комсомол органдары, калбак хой-инини бир демниг ажыдары бөгүңү чугула сорулгаларың бирээзи.

Эп-сеткил каттыштырылганың Неделязы

Бистин чуртга Мурнуу Вьетнамын патриоттары-биле эп-сеткил каттыштырылганың неделязы эгелен. Ону Мурнуу Вьетнам Республикаынын Революстуг Тур чаазын тургусканыңдан бээр 5 чыл болганынга холбаптыр кылып турар.

Неделя хүннеринде Совет Эвилелинин республикаларында, крайларында, областларында болгаш хоорайларында тургускан совет-вьетнам найырлык ивигилелдин салбырлары эп-

сеткил каттыштырылганын хуралдарын болгаш ивигилелди коллективтиг келгилдери бооп турар заводтарга болгаш фабрикаларга, колхозтарга болгаш өөредилге институттарына совет-вьетнам найырлык келгилдери кылар. Импрериалисттик агрессияга улус вьетнам патриоттарын демиселдин көргүскен фильмдерин үндүрер, фото болгаш ком дедгилдери болур. (СЭТА).

Д. И. БРЕЖНЕВТИҢ А. ГАРРИМАННЫ ХҮЛЭЭП АЛГАННЫ

СЭКП ТК-ның Чыгыне секретари Д. И. Брежнев амерекке көсүк политиктиг болгаш хой-инини ажылдакчы А. Гарриманн Кремльге хүлээп алган.

Яны-бүрү адырларга ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразында харылааларын айтырылларын, а ол ышкаш делегейнин амыг байдалын дугайында чымдык айтырылларын бөсөдө үезинде чугулаалык.

Ийи чурттарын аразында яны-бүрү харылаалар совет болгаш америк улустарың эрге-ажыныга таарымчыл турар болгаш делегейнин дүштүр-дүштүр чорунуң чавырмылар ба-за тайбынны быжыглар херекке бараан болуп турар дээрин бөсөдөга демдегелен.

АКШ-тын болгаш ССРЭ-ниң аразында тайбын харылааларын база ажил-терекчи болгаш ажилгыктыг кады ажилдакчыларга хогудориниң чугулазын А. Гарриман болурун талазылап демдегелен.

Чугулаалык айтырыллар талазы-биле бөсөдө чагай сеткилин болгаш боттуту байлага эртен. Анаа СЭКП ТК-ның Чыгыне секретарының дуалакчы А. М. Александров киришкен.

НАЙЫРАЛДЫҢ АЯН-ЧОРУУ

СССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумун болгаш Совет Чазактың чалаанын аугаар Афганистан Республикаың күрүнэ баштыны болгаш Премьер-Министри Мухаммед Дауд албатын найыралдыг аян-чоруу кылдып, июнь 4-те Москвада чедип келген.

Афганистан Республикаың болгаш Совет Эвилелиниң күрүнэ туктары-биле шимээн В. Яковлев аэродромунга М. Даудту ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумун Даргазы Н. В. Подгорный, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ниң даштык херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Афганистан Республикада элчиси А. М. Пузанов, албатың өске-даа кижилери уткуп алган.

Афганистан Республикаың ССРЭ-де элчиси Нур Ахмед

Эттемади, совет дээди өөредяге черлеринде өөренип турар афган студентилер аэродромга бээр турган.

Н. В. Подгорный болгаш М. Дауд совет дайымыларын чыскалышын чыла-биле эртен.

Мотоцикстериниң хүндүлүг тайдымынга үлестип алган машиналарын эртен кудумчуларын болгаш шөлдерин туктар болгаш байыр чедирген транспорттар-биле шимээн турган.

Афганистан Республикаың күрүнэ болгаш чыскалыштың биле калы салды министр М. Хан Джаалалар, план-нашкы министр А. А. Хуррам, даштык херектер министриниң политиктиг оралакчы В. Абдулла, албатың өске-даа кижилери келген. (СЭТА).

1974: БЕШ ЧЫЛДЫҢ ТОДАРАДЫКЧЫ ЧЫЛЫ КУУСЕЛДЕНИ ХЫНАП ТУР БИС

Республиканың чарлып турар районнарың калдыкчының продуктуларын күрүсеге садырының чартык чыл планнарын күсеткенин 1974 чылдың июнь 1-де хуу-биле көргүзсеге мындагы:

Чарлып турар районнар	Сүт	Эт	Дүк
Бай-Тайга	114,2	41,4	57,0
Барыын-Хемчик	86,6	56,6	29,0
Мөңгүн-Тайга	—	0,6	4,0
Өвүр	67,9	42,4	7,6
Чөөн-Хемчик	83,3	33,5	28,2
Улуг-Хем	90,3	57,4	15,2
Танды Каа-Хем	81,0	69,4	0,3
Каз-Хем	94,8	63,5	4,3
Бий-Хем	74,5	69,5	10,0
Току	55,6	90,3	18,3
Тес-Хем	76,1	50,0	17,2
Эрзин	76,6	44,0	10,2
Кызыл хоорай Совети	78,8	84,8	—
Республика кыттык-биле	82,6	60,4	19,1

Устунга көргүскен сан-чургайлардан алырга, чартык чылда күрүсеге сүт садырының күсеткени талазы-биле чарыштын мурунку одуруунда Бай-Тайга, Каа-Хем, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик районнар чоруп турардыр. Бо районнарың ажил-ажилгылары сүт бүдүрерин көүдөлдириниң куралдарын болгаш болдулар аргаларын чөп ажылааш, сүт садырының чартык чыл планын доозуп турар азы доозар четки-азы. Ынчанга Току, Өвүр, Бий-Хем, Эрзин, Тес-Хем дээш ышкаш районнар чарышка кудуруктар турары валде.

Күрүсеге этт садырының чартык чыл план күсеткени республикада нитизи-биле дүрүңгүн байлада туруп турар. Ийги каргалың төлөринге чедир ай четпес үе артка, Артка үениң дургузуна ам-даа 33 муң ажыг четтир

Хуусаа бетинде күүседир

Шагаан-Арыг. (Телефон-биле). Улуг-Хем районун ажил-ажилгылары күрүсеге сүт дужаарының чартык чыл планын оналдызын хуусаа бетинде доозар чыгар. Июнь 1-де мөү-шыннар, район ол продуктуну күрүсеге садырың 6 айларда планын 90,3 хуу күүседиң.

Күрүсеге сүт садырың ажил-ажилгыларын аразында чарышка «Улуг-Хем» совхоз мурун келген болгаш чартык чылда планын 92,4 хуу чедир берген. «УТГА 25 чыл» болгаш «Күш-ажылы» хосту совхозтар ол ажил-ажилгы-биле улаа-дараа чоруп турар.

Районда этт дужаарының талазы-биле чартык чылдын планын оналдызын күүседиң турары шүңгөн темпийг. Тус-тус ажил-ажилгыларын чүдө «УТГА 25 чыл» совхозту маалымнары баштайгы чартык чылда этт дужаарының талазы-биле көргүзү берди — июнь эгезинде чедир мында 6 айлар планын 82,4 хуу күүседиң алган.

В. МИРЦЕВИЧ фотогу.

«Шынның» реидизи Кыргызчыларның хей-аъдын көдүрер

Ыраккы Бай-Тайга районун малчыныры ийги «дүжүт» дүктү чидирг чок кыргын аларыне кирген. Ында хой кыргындазы массалык эгезден-даа болза, кыргыда пунктуларында ажил-иш хайымынмың алган. Районуң ивигилелдериниң кол сорулгалы — 1974 чылда күрүсеге 90 тонна дүктү садыр планын чедиргилең күүседиң алыры болур. Оң амдырларда боттарыныкы кыргыда пунктуларын кайы хире белеткен, дерин алганда, алаа ажылар кижилерин ийи шилин четгезинден болгаш кыргыда аргатарың турениниң чок ажылап, ажылардындай кол хамаржыр алаары бидингир.

Г. ХАЧЫ ДААЖЫ ХЫЛЫРААР

Ынды-ла кончуг уруг эвес, бөдүңү хейр-биле туткан кыргыда пунктузуна анык-даа, улаады-даа берген улус тей болду. Анаа турар, хостуг кыргы чок. Кыргызда джон хоюн белеткен, дүк бөлген, дүк дедикеткен, ону шоодайлап аманга-чай алымынлап турар. Пункт эргелекчин Хомушу Сарыг-ооловни Комак дүк дедикет дээш база-ла чай-шө-лөң чок ор. Ол бичин чайламы берген мында джиз.

— Бо чымын бистин Кызыл-Даг салбыры күрүсеге 20 тонна чок садыр планын. Хой дүгүн 14 тонна ажымын, а арткамын өшкү дүгү садыр бис. Өшкүну кыргын доостуус. Оон 6 тонна дүк дужаар планымын ажырып, ону 8,2 тонна кылдыр күүсеттисин. Бир өшкүтө ошаштыр кыргын алган дүгүсү—900 грамм болду. Ол дүгүсү планда көрдүктөндөн 200 грамм хой. Ол аразында база бир кыргыч кыргыч дүгүн денди кыргыч сала каапты Хомушу Сарыг-ооловни дүктү дүрген дедикет каапкан, чугуламын үлчүмлей берди. — Хой дүгү амдымында

организасталдымыс. Олар дүштө, хемжө оон чеменин ал турарлар. Бо чымын Кызыл-Даг салбырыңа онук кыргылазы элээр дүктүң болганын үстүлде демдегелен бис. Ынчанга ону чымдык өшкү кааларымын белик көргүзүлгери херекчел турар. Ындыларга Салчак Сандуу, Хомушу Дүктүр-оол, Хертек Сүге-Маалдыр бөшкүн, оон-да өскелер хамаржыр. Олар бир өшкү-дөң-не 1,4—1,5 хуу дүктү түстүзүндө кыргын ал, тодаралыкты чылда алган күүсезден. Оларын ачымында өшкү кыргычлары хей дүктү кыргып, дужаар аргалык болганыр. Ындыгы Людвиг Ошук-Саар 609 өшкүнү кыргып, 699 хуу дүктү дужаган. Оң алаанда Маай Шокун-оол, Дойбу-Хая Серен болган. Олар 523—525 хуу чедир дүктү кыргып, коллективне мактангылар.

Пункт Доржуңчүң эркенге чээрби шала доон кыргын доозулганда совхозтун Найырал салбырының кыргыда пунктузуңа чедип келдиң. Уңгүңкитин түр төлөзүң турар салбырын зоотехник Павел Маалдыр хойжуга квантаны бижи берген, азын салдырың алды.

Мында байдал база-ла Кызыл-Даг салбырында шоолуг хозалбаан чүвө-дир. Ындыгың бистин өтүңдү-даа, бо салбырыңа-ла тускай эртемчилери маалымнарың кол даярлагыңа бергаш дүгү дүжүп эгезден-даа болза, эки хозалбаан биле айтымыкыны хойжуларга берген. Ынчангаш олар хойларын бээр сүрүп эскел турарлар. Бөгүн хойжугу Салчак Чанзан-ооловн хоюн кыргын тур бис. Хойнуң дүгү дүжүп эгезден-даа болза, эки хозалбаан болган кыргычтар берген кончү-дур. Ажилды темпизинге бир шаяктыгы чүвө ол. — Кыргызда аргатарыңның ажиллап турары канымың-дур. Дүктү кааа мыган, пресстеп турар силер? — Пунктуда 24 аргатат бар. Үрелиниң чок ажылап турар. Электрлиң хачыларын артык кезектери бар. Ынчангаш бергендеңкиңге таарымчалык тур бис. Ону элчичи Кенден Хулер-оол, бизеки Сенди Октан-оол чогур үезинде кымын, үзеп, чаа турарлар. Бистин салбырада дүк мынчанга пресстөр чөп чок. Ынчангаш кыргыч дүгүсүңү шоодайлап совхоз төвүңде балдыр тур бис. Ону чүдөңдө кыргыч кымын келдиң. Оон ийи кыргычмылар кичи чамекедгезиңе дүктү ча-

деп, зоотехник таймылдымы. Мында кыргыда пунктуу Кызыл-Дагыңа болаарга делем-даа, кымын кааны-даа эки чорду. Сөөлүгү хүшерге чедир 11 кодан хойну шокарлап кыргын. Хойдан алдымын турар дүктүн шымыры эки. Ынчангаш Найырал салбырының ишчилери күрүсеге 24 тонна дүк садыр планын күүседиң ыдыларын бүгү аргалары бар.

2. ҮРЕЛИК ХАЧЫЛАР

«Бай-Тал» совхозтун кыргыда пунктуңун шимел-дерезең, чугула кампаныга белеткен аламы эки-даа болза, кыргыччыларын күш-ажылын организастаанында четпестер бар.

— Дүң-не чээрби хире хой сүрүп келдиң. Ам-даа дооспайн турлар. Мындагы чүвө болза, ат чүвө-ле-дир — деп, хойжугу Селин Ойдуң-оол хомуу-далын илеретти.

Хачылар эртияр-дир. Ынчангаш үрелин-ле турар. Артык кезектери база чок. Дыка хей аргаттар ажилдапайн тур — деп, электрлиңгачи бичиң итеп чадап орган анык кыргыччы хойжуга каттышты. — Бизекиң, элчичи кижилерниң ажилдаары база-ла мынчан кончуг эвес-тур. Кыдырын кымын-ла каар. Ол хирезинде оозу доораң үрелин каар-дыр — деп, бир кыргыччы улашты. Шынап-ла, бис анда чоруваста, байдал анык болган. Оң чылдагының пункт эргелекчин Крас Ооржак мынчаңа чугулаар болду. «Жыдымында хойну шокарлап кыргын турар чүвө болганда чаа хачыларын ажылааш элээр бис. Олар четкери-биле басте бар. Шупту сжадада.

Массалыг кыргыда эгезээрге мыңан эрги хачыларын солуп кааптар бис. Бир талазында чөп-тур. Ийлең, анда бистер өмшөөрөшпес бис. Чүгө дээр-дур совхозтар дугайында планкаттарын аскаң. Оон депутаттарын кандидаттарың допчу наамдары, ажил-чорудулазы-биле танжып ап болур. — «Тээл» совхозтун Кызыл-Даг салбырын пунктузуңун ийи хире доозуп анда кескү агитацияны өске кандыг-даа хевир чок. Ол чүдөлдү Найырал салбырыңа шупту чок. Оон ийи социалисттик чарышты хайы-даа кыргыда пунктузуңа организастапайн турар. Оң негезилерин ажиллап кылбаар. Күш-ажылың кыргыччыларын шандып-мактан көрбөң. Ону чүдө Кызыл-Дага чүтээр чорудуп турар. Моңу үрмек четпестер кылдыр көөр болза шим эвес алар. Чүгө дээрге, кескү агитацияны бүгү-ле хевирлер массаны сыйык эңгелдеп, оларны күш-ажылге сорук кыргыччы, хей-аъдын көдүрерине, сагыла-чурумуң экижерлеринге дээштин партиий чыпек болуп турар. Ынчангаш хой кыргыдамын чугула кампаны болганда айттыңан ажил-ажилгыларда партиия организастаалары, партия оон ажилды ларың сегдер талазы-биле ботту хемчеглерин алыры чугула. Реид келгилери: Б. ХЕРТЕК — райүкскомунуң көдөз ажил-агый эргелекчи чок ижнери; В. САЛЧАК — Тээл совхозтун Кызыл-Даг салбырында улусчу контроль балуучу даргасы; Ш. ДОРЖУ — «Шының» коор.

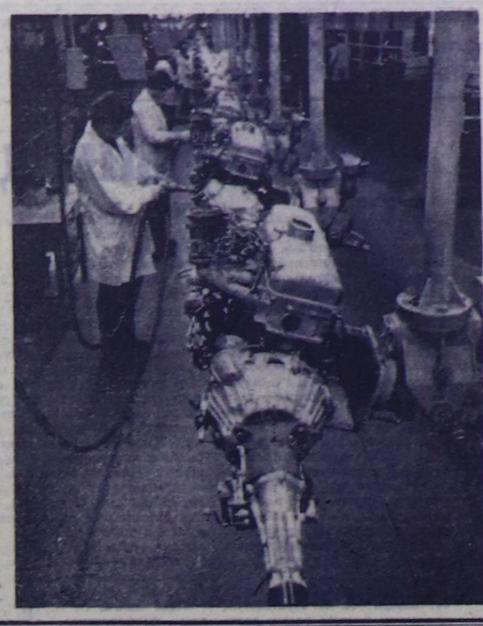

А. А. Гречко соңгукчулар-биле ужурашкан

МОСКВА. (СЭТА). Москва хоорайың Квее соңгулда округуң ажилчы чоннарының төлөөлөкчилери июль дортте С. П. Горбунов аттыг Культура ордуңуна ССРЭ-нин Дээди Советиниң Эвилелин Советиниң депутаттыңа кандидат, СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүңү, ССРЭ-нің камгалад министр Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко-биле ужурашканар.

М. С. Соломенцев соңгукчулар-биле ужурашкан

ШАХТЫ. (Ростов область), (СЭТА). Июль дөртте Н. Полюди аттыг шия театрына Шахтын соңгулда округуң соңгукчулары ССРЭ-нің Дээди Советиниң Эвилелин Советиниң депутаттыңа кандидат СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүңүгө кандидат, РСФСР-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Михаил Сергеевич Соломенцев-биле ужурашканар.

ЧЫЛДА—500 МУН АВТОМОБИЛЬ МОТОРУ

Барыын Уралда автономнуг республика Башкирияда Уфаның автомобиль моторунун заводу тосу (1971—1975) беш чылды сөвлүредир чин «Москвич» автомобильдин 500 муң шимчедикчин чылда бүүдүрүп үндүрөт.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ СПАРТАКИДА ЭГЕЛЭЭР

СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАРДАН ЧАА ЭКОНОМИНА РАЙОНУ Чазактың шийтпириң өзүгүз чурттуң эң улуг көдө ажил-агы районнарының бирөөзин Виньфу жокуга Ханой-вуд дөртөн километр соңгу-барыын талазынга тургузар. Оң шөү 130 муң гектар болур. Бүрүениң уаут-уаут 6 ажал-агынын болгаш 14 кооперативин алаа тургузар.

КНО-нун онза күштери Дамаскыда чеде берген ДАМАСК. (СЭТА). КНО-нун баштайгы бир бөлүк онза күштери Египеттен Дамаскыда чеде берген. КНО-нун Дамаскыда төлөөлөкчилеринин иминатканын өзүгүз алырга, сыйкы болгаш израиль шериглеринин чаалажырын соксадар тутайында дугуржулага дүүштүтө.

Спортуң национал кеңирлеринге республика спартакнадазы болгаш Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Орман Лопсанчап аттыг кубок дээш көдө спортчу өмнөр маргылдазы даарта эртенгиңиң 10 шапта найысалады Совет Тыныбын 5 чыл оң аттыг стадионга байырлаалды-биле аштынынар.

Спортуң национал кеңирлеринге республика спартакнадазы болгаш Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Орман Лопсанчап аттыг кубок дээш көдө спортчу өмнөр маргылдазы даарта эртенгиңиң 10 шапта найысалады Совет Тыныбын 5 чыл оң аттыг стадионга байырлаалды-биле аштынынар.

БОЙДУСТУ КАМГАЛААР КҮЗЕЛ

ВАШИНГТОН. «Чер биле дээр казан-даа улуг дугуржула кылбайн, чуртагар черлери чоңга тургузуп берип келген. Мында даглар, тейлер, шинаалар, оргулаштар, кайгамчыктар чараш мугуладуже алып кирген дамкартар болгаш кемлер бар чер-дир» — деп, далай аян-чоруктузу капитан Дж. Смит Каттышкан Шаттарның чөөн талакы эрик камызында Чесопик мугуладурун 17-ги чүс чылда бижең.

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

СОФИЯ. Совет институттарынын болгаш университеттеринин дипломавын 8 муң болгаш кижилер алган. Совет Эвилелиниң эртем-шиятчыл институттарына боттарының мергежили бедиңи алган 12 муң кижиле кады олар болгаш улуттунун, култура фронтунун, партия болгаш күрүне аппаратынын эң чутула амырларынын кол калдары бооп турар деп, болгар совет найыралың бүгү улус комитетинин даргазынын оралкычы академик С. Гановский мелегээ.

МӨГЕЛЕРНИҢ ЧЕДИШКИНИ

Али Алиев аттыг шаңнал дээш социалистиг чурттар аразында хөстүгү хуреш маргылдазы Махачкала хоорай-болу эртен. Анаа Чесопиканың, Польшаның, Болгарияны, ГДР-нин болгаш Совет Эвилелиниң чеди эвилелешкен республиказынын 170 ажал шийдегел мөгел хурешчелер Орта Тыва АССР-ден үш мөгел кирешкен. Республика-нын хөстүгү хуреш мөгелеринин бир дугаарында чурттар аразынын маргылдазынга кирешкен бо.

САЛАВАТЧЕ ЧОРУПКАН

Хөстүгү хуреш талазы-биле Россия Федерациязынын көдө спортчуларынын түндөк маргылдазыга кирешчелер Тыванын мөгелери Башкы АССР-нин Салават хоорайже чорупкан.

Дээди судтуң шийтпири

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Неге улустун хамааты өргөлери дээш шылгарангай демиселчи Мартин Лютер Кинти болаш өлүрениге Джеймс Рейнин кирешенин дугайында херекти катап хыял көр деп, АКШ-тын дээди суду шийтпир үндүргөн. Рейнин херези катап хыял көрүп болдурбас дугайында Теннесси штаттын өгө-чагыгазынын негелдезин хандырамынган дээди суд ойталаан.

ПНОМПЕНЬДЕ ХӨЛЗЭЭШКИН

ПНОМПЕНЬ. (СЭТА). Ал-бадал-биле армияга кижилер чыгып аян турарына удурлаан дээш туртуруп, хоруга-кайра кирген шийтерин кара-бажыңдардан хостаарын негел, муң ажур өөреникчилер болгаш студенттер Пномпеняны өөредилге министрствозунуң бажыңдыч чыныга чыксаал эрттирген. Чыксаалчылар өөредилге министри Кео Сангкынин болгаш оң оралкычы чыныгы тууду алгаш, оларны лицензия бирээзиниң деңгээлине апарган.

АНЫЯКТАР КЛУВУНДА

Лексоват аттыг Культура ордуңуң чынында аныяктар клубу районун клубу-биле кады агы үдө аныяк оолдар, ымжарга өзүлүгү политиктиг школа болу берген.

ИЙГИ ШАҢНАЛДЫ АЛГАН

Россия Федерациязынын «Спартак» эки түдө спорт нитиелеринин дугаа биги чөвү дээш хөстүгү хуреш маргылдазы Наталья хоорайга болган. Манна РСФСР-нин автономнуг республикаларынын, областарынын он шийдек мөгелери кирешкен. Бистин республикадан алды мөгелери кирешкен.

Бөгүн — А. С. Пушкиннин төрүттүнгөн хүнүндөн бээр 175 чыл ою

А. ПУШКИН. БУЛУТ

Эрткен шуурган арттырып каан соогуз булут! Эге чааскаа аяк дээрел угузуп чор сен. Кара муңгак холөгөсүн дирген тур сен. Каады хүнүң кудаларың турар-дыр сен. Чап-чаа дээрин көжөгөлөп бүргө турдуң. Кызыл-кызыл сени бастым, улаан турдуң. Кыпсычымдар чагым дийчи доодурудуң. Чапкың куткаң, хары черин сугартыптың. Чеже бооруң, чаптыңың! де! Ойу кедей. Черияң кыры серген келди, шуурган чытты. Бялтарынч буудартың. Часкатың хат бйржим дээрел сепи хойуң, сымартап тур. 1835 ч.

КЫЗЫРАК

Каадык чыгы чоргаар куну Кайтам-чактың кызматың. Эге-чакым турар чүтүң? Эди-ханы чедикен-дыр. Карактарың кыйыртаң. Хажыңдыла тепкилесме, Дегем хову бамычтал. Деяржидай дешкелес. Туудуп алган, өрөрдөр мен, Туган холө кылмы алган, Чүтөн сугауун шыгырадыр. Туттүркүлөп тургай мен аам. 1928 ч. Очулдурган М. КЕНИН-ЛОПСАН.

ШУЛУКЧУГЕ

«Өндүр уугу Пушкин — бистен эд уугу чоргаларымыс болган Россияңдын угаан-бодал хуштеринин долу илэржискини...» — деп, М. Горькийниң бо сестера бола Псковтун черинге бола турар Пушкинниң шулу чогаал байыраламың эге созу болуп турар. Псковданынч хоораларыңда болган суурларыңда, Ленинградтан, Белорусиядан, Прибалтика республикаларыңдан болган эске-даа черлерден аңа барган аалчылар Святогорск дугайында А. С. Пушкинниң хөөрүнө чектер салганнар, о бола шулу-чуге чурттап болган аймадап турганы Михайловское суурда турду турар. Аңа болган мөтөнгөс чогаалчылар И. Андроников, А. Ананьев, П. Антокольский, М. Алигер, Э. Межелайтис, М. Бажан олар чүе чүгалап, делегей культуразыңа ханы иста арттырып каан Пушкинниң чогаалдары оум чок дээрзин демдегелесинер.

ПУШКИННИН СААГААЫ

«...Михайловское чыда болуп ол Пушкинниң байыралам шагаан бээр-де делегей ужу-дузалам болу берген. Бо уаада ба-за-ла оң киржиңдеринин аразыңа Европаның, Азияны, Африканың, Американың. Австралияның чээрби чурттарыңдан төлөз-лекчилер бар турган.

Ленинградтың ном үндүр чери шулу-чугунуң төртүтүнгөндөн бээр 175 чыл оюңа тураскаадың «Пушкинниң салгады» деп ному үндүргөң. Оң астуу — Псков облызының Пустошка районуңуң «Вперед» содуу-нуң аймадакчымы В. М. Русаков Пушкинниң салгаанын 197 кижини хамаарыптың салаан. Оң улау шырчилел-истеге ажалын Виктор Михайлович 1950 чыларда Ленинград университетинде өөренип турган эгелес. Бо хүнерде Москвада, Полтавада, Архангельске болган Совет Эвлясияның эске-ла хоораларында Пушкин салгамында 73, а даштыкы чурттарда 60 кыжы барып журналдаст тодараткан.

Орус чогаалдын далайы

Орус чогаалдын хүнү — Александр Сергеевич Пушкин тыва улуустун чогаалының алазы, оон чырыктым оурун илел берген башкым. Партияның «Интернационал» очулдурунның оон ларың, тыва номчүкчулар улу орус чогаалчының шулу-чугу-биле, уагыттын проза чогаалдары-биле тамыкыл эгелесин.

Ыңчаарда 1937 чылдың кыжы чүе. Тайга сын ажилдыр, Сарыг-Сентюш, Харала алдым уургайын таварты ай чыгар саадап чораша келген солуннар Тоора-Хем суурга ша-лаа чөткөй тарай берген. Оң почта тыва проза чогаалының эгесин салган «Араттын сөзү» маалырамынч бирээзи Шомуктай арт-сы ажилдыр дит-беш хүн «Уралыстан» чораша челирин экилетен. Ханык ужур почтаның ажилында эес-даа бола, очулдуручуларын чырыктымчының улагалар мунар почта айттарыңа А. С. Пушкинниң деңизинин бодал келген, солуннары кым чедирп келгенин сагынас аргам чок. Ыңчаарда келген солуннара А. С. Пушкинниң шулу-чугу тыва далай баштайгы очулгалары паралаң! Тыва чогаалы көстүп көрөзү төгүлүт болушкун-биле улу орус чогаалчыны «Тураскаал», «Чаадаевке», «Сибирже», «Кундага мөш», «Көлдү суур» деп шулу-чугу-биле очулгалары-биле чон, оң үени-биле амырга, шуолу-ла тур болбай тамыкылы ол. Оң чогаалдары тыва далай С. Тока, С. Пюрбю, С. Сарыг-оод, А. Чымба, С. Лопсан олар очулдуруң.

1937 чылда А. С. Пушкинниң өлүктүк-ле 100 чыл оюо найсылап Кызылдың интернационалының калба-биле демдегелесин тыва литератураның төгүзүңгө эң чугула ужу-дузалам болган деп көрүп, анык тыва литератураның чаа чаладе дешип, шапкын холгүрүңгө дөрт саалдары болган деп санап турар таварыңа эес. Улу орус чогаалчының шулу-чугу очулдуруңуңе тыва шулу-чугу алазы барып тургайыңда улу орус чырыктымчың хажы-биле бажыттың, хажы-чүлү-даа оон ылабай келген. Ыңчаарда ыңчаарда а-торлар боттарының чогаалдарының жарың колууду-ла, аялгалы, аяла чок-даа бола «ыр» деп чыгыс сөс-биле илдерип турган. 1937 чылдың соода, тыва чогаалда «шулу-ла» деп термин доктааты-

ил, оон адыс уткамы чеп шынгактын авторларың чогаалдары паратыпты эгелес. Шулу-биле арың аразыла алаган ханы малай билиңнар алаган. Шулу-чугу эвир тургузуу — строфарың, хөмчөз (ажык ужу-чугуңуң саны) эскерип, уранчылыгыңың аргазы — деңизгерлер, метафоралар чартыпты эгелес. А очулдуручулар, А. С. Пушкинниң чогаалдары тыва чогаал эң баштай чедирп кижилер, республикага билиң-чүгү чогаалчылар ооң, улу орус чогаалдын ачымыда боттарының чогаалың мергеленди бердил. Улу орус чогаалының эртинки илдепкел ишпиздэл ап, национал хөвирлиг, социалисттик уткамы тыва чогаалды хөгжүдүрүң дугайында баштайгы билиң-лерин угаалыма сиңири алган мен.

Тыва далай А. С. Пушкинниң «Дубровский», «Беликин тоожулары», «Калбак-кара казыны», «Горюхино суур» дээн ыкша проза чогаалдары очулдуруң. Бистин республикага эң баштай парлаттыңан улу хөмчөзүңгө проза чогаалы «Канитан уруунуң» тыва далай үш илде оула-тыла далай эң хой очулдуруңга чогаалчылар. Оларның кайымың-даа чыгымыда, уау-туң аас чогаалы өөренип, оң чырыктымчың ажилга аржылаар деп үнелер өстөр бар. Ону тыва чогаалчылар боттарының хүн бүрү ажилыңа күсөдир дээп, бүгү күжүн салып, кара-кызыл ажилдап турар.

Пушкин — орус улу-чугу өлбөс, мыңге сагыш-сеткилиниң ыраажымы, оң өөрүшкүз болган Муңгалың, Ылакымды болган Маадыр соруу, Угаан болган Хосталгың ала-га-йыр-ын маалыры. Бөгүн А. С. Пушкинниң төртүтүңгөндөн бээр 175 чыл оң демдегел турар-дыр сен. Пушкинниң чогаалы совет улустарың литературазыңың хөгжүдүлгөсүн кижиниң чеп-чөмөргө болган дээрзин чуулаар апар. Ам хой национал совет литературазыңа далай номнарың үндүрүп, шулу-чугу, тоожулар билиң турар. Оларның илде-тинде 40 хире улустар болган аймактар революция сөөтүңе билиң-билитки болган хирезиле, боттарың чон-галың төрөзү адымыңа бижиге, чогаалды турар. Турскаалда шулу-чугу сестерин мыңге сиңилеп каан: Улу Руська адим-сураам хадим үнөр

хөй шулу-чугу, шулу-чугулары болган тоожулары тыва далай очулдуруңга. Степан Сарыг-оод «Полтава» деп улу шулу-чугу, Салим Сорон-оод «Кавказка туттүрүк», «Ыгашынар», «Шулу-чугу» деп чогаалдары очулдуруң. Оң чогаалдарың оу-гаамы редакторлар, «Шулу-чугу» деп тускай ном кылдыр парлап үндүрүңгө кир-жир аргалы болган мен. Ыңчаарда мен Абаканниң башкы сургуулуң чаа-ла дооскан, шулу-чугу билиң эгелесин бээр ур болбаан, орустарымы шуолу эвес турган. Ыңчаарда бо оулу-чугуңуң шулу-чугуңуң күрүп, калды сөстү азы бү-түк доктарың кыңар оу-лу-чугуңуң өөренип, шулу-чугуңуң уран-чеп болуруңуң дугайында баштайгы билиң-лерин угаалыма сиңири алган мен.

Тыва далай А. С. Пушкинниң «Дубровский», «Беликин тоожулары», «Калбак-кара казыны», «Горюхино суур» дээн ыкша проза чогаалдары очулдуруң. Бистин республикага эң баштай парлаттыңан улу хөмчөзүңгө проза чогаалы «Канитан уруунуң» тыва далай үш илде оула-тыла далай эң хой очулдуруңга чогаалчылар. Оларның кайымың-даа чыгымыда, уау-туң аас чогаалы өөренип, оң чырыктымчың ажилга аржылаар деп үнелер өстөр бар. Ону тыва чогаалчылар боттарының хүн бүрү ажилыңа күсөдир дээп, бүгү күжүн салып, кара-кызыл ажилдап турар.

Пушкин — орус улу-чугу өлбөс, мыңге сагыш-сеткилиниң ыраажымы, оң өөрүшкүз болган Муңгалың, Ылакымды болган Маадыр соруу, Угаан болган Хосталгың ала-га-йыр-ын маалыры. Бөгүн А. С. Пушкинниң төртүтүңгөндөн бээр 175 чыл оң демдегел турар-дыр сен. Пушкинниң чогаалы совет улустарың литературазыңың хөгжүдүлгөсүн кижиниң чеп-чөмөргө болган дээрзин чуулаар апар. Ам хой национал совет литературазыңа далай номнарың үндүрүп, шулу-чугу, тоожулар билиң турар. Оларның илде-тинде 40 хире улустар болган аймактар революция сөөтүңе билиң-билитки болган хирезиле, боттарың чон-галың төрөзү адымыңа бижиге, чогаалды турар. Турскаалда шулу-чугу сестерин мыңге сиңилеп каан: Улу Руська адим-сураам хадим үнөр

Уаус болганга, чоргаар сааян, фид, Амгы черлик дирткен, сын чурттуг тунуска, Ак хову чурттуг калымка ададыр мен. Олум чок «Тураскаалды» бо сестерин 1937 чылда, тыва чогаал ады-чел хар чөткө-лекте-де, Сергей Пюрбю очулдуруң. Тыва чогаалчының оңу очулдуруң таварыңа эес, оң бүгү чогаалчы ажилы-биле бүрүч холбашкан дие, бөгүн даагаалап, арай мыдыг эвес ирги деп, маргыжар кижини тымылбас боор. А. С. Пушкинниң «Евгений Онегин» деп өлүм чок, улу чогаалың тыва далай очулдуруң Совет Ы-ваның культура амырлары далай база бир бизага болушкун болганга чурттуг паралаган болган хөй-ишти чугулаан демдегелес. «Евгений Онегин» очулдуруң дээп база «Чарыктымчы намын назым» деп шулу-чугуңуң пому дээп, С. Б. Пюрбюге Тыва АССР-иниң Курне шаңдалы тымыкан. Оң таварыңа эес. Чүге дээрге тыва чогаалдын хөгжүдүлгөсүн, оң бөгүн чедирини орус болган совет литературазы-биле дөрт холбашкан. А. С. Пушкин болган А. М. Горький — тыва далай эң хой очулдуруңга чогаалчылар. Оларның кайымың-даа чыгымыда, уау-туң аас чогаалы өөренип, оң чырыктымчың ажилга аржылаар деп үнелер өстөр бар. Ону тыва чогаалчылар боттарының хүн бүрү ажилыңа күсөдир дээп, бүгү күжүн салып, кара-кызыл ажилдап турар.

Пушкин — орус улу-чугу өлбөс, мыңге сагыш-сеткилиниң ыраажымы, оң өөрүшкүз болган Муңгалың, Ылакымды болган Маадыр соруу, Угаан болган Хосталгың ала-га-йыр-ын маалыры. Бөгүн А. С. Пушкинниң төртүтүңгөндөн бээр 175 чыл оң демдегел турар-дыр сен. Пушкинниң чогаалы совет улустарың литературазыңың хөгжүдүлгөсүн кижиниң чеп-чөмөргө болган дээрзин чуулаар апар. Ам хой национал совет литературазыңа далай номнарың үндүрүп, шулу-чугу, тоожулар билиң турар. Оларның илде-тинде 40 хире улустар болган аймактар революция сөөтүңе билиң-билитки болган хирезиле, боттарың чон-галың төрөзү адымыңа бижиге, чогаалды турар. Турскаалда шулу-чугу сестерин мыңге сиңилеп каан: Улу Руська адим-сураам хадим үнөр

Пушкин — орус улу-чугу өлбөс, мыңге сагыш-сеткилиниң ыраажымы, оң өөрүшкүз болган Муңгалың, Ылакымды болган Маадыр соруу, Угаан болган Хосталгың ала-га-йыр-ын маалыры. Бөгүн А. С. Пушкинниң төртүтүңгөндөн бээр 175 чыл оң демдегел турар-дыр сен. Пушкинниң чогаалы совет улустарың литературазыңың хөгжүдүлгөсүн кижиниң чеп-чөмөргө болган дээрзин чуулаар апар. Ам хой национал совет литературазыңа далай номнарың үндүрүп, шулу-чугу, тоожулар билиң турар. Оларның илде-тинде 40 хире улустар болган аймактар революция сөөтүңе билиң-билитки болган хирезиле, боттарың чон-галың төрөзү адымыңа бижиге, чогаалды турар. Турскаалда шулу-чугу сестерин мыңге сиңилеп каан: Улу Руська адим-сураам хадим үнөр

ЧЕДИШКИНИГ ДУЖА АГАН

Барым-Хемчик районуң Барлык ортукм школаныңда 10 класстың экзаменерин бо чылы баштайгы дооучулары дужаап турар. Школаңың бирги дооучулары баштайгы экзамены эки дужааганнар. Совет-орус литературазы чогаалды берген темаларың кайымың-даа шили алган кижилер бар. 3 дооучу кончуг эки, а элэн кыж бижэи. 8-ки классты доозарың экзаменерин дужаап турар 40 хире өреникчидер баштайгы экзаменин база багай чок дужааганнар.

Школада консулду пункту-да өренип турар аныктардан 11 классты 7 киж, 8 классты 9 киж чедишкениң дужааганнар. Оларның аразында совхозтун тракторист В. Орджак алгебрага экзамены «э-э» дужаган.

О. МОНГУШ.

БИСКЕ ӨӨРЕНИЧЕР!

Балгазыңа көдө ажилыңың профтехучилищен өөренилге чылы чедишкениң дооуп, республиканың колхозтарыңа, совхозтарыңа механизатор кадрларың 450 кижилең чаа бөлүү бөлөтүң. Келир үениң механизаторлары үчилгөсө алган билиң-лерин болган чырыктымчың баштайгы шыгаламың болуп бүүдүрүлгө практикамың арттырген. Өөреникчилериниң хойуруу ажил-агылара хойуруу техникамың материалды көзүн аки билерин, оларны башкаларыңа мергелесин көрсүскен. Владимир Ону Виктор Деспичев, Александр Илья болган окселер-даа күш-ажыла ак сеткидин, бүүдүрүлгөсө белик көргүзүлгө дээп, ажил-агый ууру-чуларыңың мыктай, шаңдалы-рын алгылаан.

Мурнула чылдар ыкша, бистин үчилгөсө бо чылды мыктайгы Улу-Хем, Бай-Тайга, Барым-Хемчик, Чоон-Хемчик, Танды районнарың ажил-агылларыңа эң хой сургуулар өөренип кыштаан. «Революцияны чылымың», «Россия» совхозтарың директорлары О. Чыева, А. Белоусов, «Коммунизмниң черин» колхозту баштар черин дүргөзүчү И. Козлов мыктай аныктылар бисе чуртукан аныктыларың өөренилгөсүн сөңүргөп, доктарлап хармылазын туудуп келгени демдегелес аргажок.

Ыңчаарда көдө ажилыңа механизаторларың бөрүлөкчөсүн чүңү-да мурнула ажил-агыллар соңуура-галды болуп уураурут түрү-жө, «Барлык», «Найрал», «Ак-Турт» совхозтарың директорлары бистин хой сагыш чедишкени болуп.

Пушкин — совет чогаалчыларың шулу-чугу элге чон болушкун, чогаалың эл-эргин-мес терип далай.

Юрий КҮНЗЕГЕШ.

чүг улу. Бөгүн орус чогаалчылар Михаил Шолоховтун, Лев ольд Леоновтун, Александр Гвардовскийн чогаалдары демдегел билиңдер. Апар Ра-суа Гамазатовтун, балкар Кай-сын Кулиевтин, кабардин Алим Кешокотун шулу-чугу, тыва Гизил Токамын, кыргы Чынгиз Алматовтун, казах Абды-жамил Нурпеисовтун, чукчи Юрий Рымтунуң чогаалдары ам делегейниң бүгү улустары-нын культуразыңың эртинде-апарган. Оң дээр Александр Сергеевич Пушкинниң бууның салдарының ачымыда чаа социалисттик орук-биле өзүп сай-зыраан совет литератураның чедишкени болуп.

Телевидение

ИЮНЬ 6-ДА
МОСКВАДАН
13.30—Дамчыдылгалар про-граммасы. 13.35—Өңүт теле-коргузгү. Мультфильм про-граммасы. «Айболит бил Бар-малей», «Огуречнигштин жу-ралдары». 14.00—Медзелер. 14.10—Өңүт телекоргузгү. «Тулдуушкун соода чурттал-га». Документалдык теле-фильмин баштайгы коргузгү. 15.00—«Иссык-Куяудуң чи-гир-кызыл чектер». Уран-чеп фильм. 16.35—А. С. Пуш-кин «Евгений Онегин». Рома-лан эгелер. Фильм-концерттин баштайгы коргузгү. 17.15—Өңү-тик телекоргузгү. Футболга СССР-иң чемпионды. Финал-дың 1/4, 2-ги тайм. «Спартак» (Москва) — «Заря» (Вороши-ловград). 18.00—«Уе». Инфор-мациягы программа. 18.45—«Бу-зундулар боолат тур» деп хой сериялыг уран-чеп теле-фильмниң баштайгы коргузгү. 3-лу, 4-кү сериялары. Чапсар-да—Кызылдың телестудиямың деле: Телемеделер.
КЫЗЫЛДАН
21.00—«СЭКП-иң XXIV съездинин шпидларын—амидарлаа». Дамчыдыла. 21.30—Уурадалга. Мультфильм. 21.40—Телемеделер. 21.55—Чарлалар, реклама.
МОСКВАДАН
22.00—Өңүт телекоргузгү. Улу орус шулу-чугу А. С. Пуш-кинниң төртүтүңгөндөн бээр 175 чыл болган оюңа турас-каадың баштайгы коргузгү. «Уе». Информациягы программа.
Редактор В. С. ШАРАВИН.

Кинотеатрларда

ИЮНЬ 6-ДА
«НАЙРАЛ»: «Кызылгар» 10.00, «Унденин достери» (23 с-риялары) 11.30, 14.30, 17.30, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Италийлерин Россияга элденгит уурадала» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Алды адым болган клоун Цибулка» 9.00, 10.45, 12.30, 15.30, «Позияның Пушкинниң байыралады» 14.15, «Кат-ме» 17.15, 18.55, 20.35 шактарда. «ВОСТОК»: «Бир-ле орада» 15.00, «Хлеб, ыкшаңы болган фантазия» 16.40, 18.20, 20.00 шактарда. ЧАГЫГ КИНОТЕАТР: «Шы-нага демисе» 16.30, 18.20, 20.10 шактарда. «ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Уру болган кро-кодил» 16.30, «Мен кымырдаа турар мен» 18.00, 20.00 шак-тарда.

РЕСПОТРЕБСОЮЗ ЧАЛАП ТУР

Тому районуң Ий суурунунч магазинниң садылгал ажил-дар аргалы-ла бола чыгыс өг-буле, азы баранарың үнелен, киргенин дегке харылар ий кижини респотреб-союз чалап тур. Садыгыларың айд ажил төлөвир 100-тен 140 рубль. Оларны чурттар бажың-биле хандылар. Иш-кенинин орук шүүдөли төлөп бээр. Ажилдарың күннөзгөр респотребсоюзтун илд килдизинге келер ийилге, 27-24 телефон дамчытыр чугуламың, азы Тему районуң баштап черин дамчытыр чугуламың ап база болуп.

Байлак Ангыр-олович Иргиттин Бай-Тайга районуң Бай-Тал ортукм школаның 1968 чылда дооскан № 20086311 аттестады чыткен. Чыткен документиңиң мүш чок деп санаар.

МОЙНАДА БАЖЫН

Мойка хөмчү эринеде кудумчу шулу-чугуң о-булесе 1836 чылдың күзүңүңе кө-жүп келген. Олар № 12 бажыңның бүгү бирги каалын даштыкы аар-сап туудулары-биле кады холөзөлөп алган. Ужылыңың үнелени-биле амырга, шулу-чугуң оң соогуз квартираны улу эге болган бөлүң дери-хөмчөлдөп тур-ган. Шулу-чугуң ашка-хөмчө-гизин хире-шаа оон артың бажың холөзөлөп алмыңга чедишес болган.

Пускинниң өг-булеси хой кижилер турган: боду, калайың, дөрт уруглары болган ка-дайың ийи дүңмасы. Дүң-те шулу-чугу столовага чыгын көр болган шуга-сооттуг, баштак-холуг чөмөңгөрөөр.

Бөгүнүң ижилер оң кан-чаар артып турганыңа лаап бол-ду болуп: ол өрөздөлө Пушкин үнелениң буюут э-ле-респотребтери салып каан: ийи дүште чөмөңгөр үени коргус-пушаан турар стол шыгы, ара-га кууар шла сава бар.

Шанала уругларыңын орун-нары турган чере ам шил хажыракта ханың хөйлөк чы-дар. Шулу-чугу 1837 чылдың январь 27-де (эрги сан бау-гаар) голланд элчин Геккерен-диз азырап отгу Дантес-кал. Ылаа стол-сандылар, хөмчөлдөр шулу-чугу шулу-чугуңуң бодуңуң үнелениң өң өр-те-билитки кижилериниң бирэ-зинге санады чорашан. Оң ном-ларга эми арттыр хандыкы-мырнула номнар салган делегяларыңче мөргөш: «Байырады, өңүктөр!» деп четтигиңке адыр.

Бо музейде делегян чүдүл-лериң шуут-ла кезик-чамыктып чыгган. Пушкинниң калайы аша өлгөн соода дораныңа Мойкада квартираны каттап чорукан болган ол олчаан мадаа көлбөз. А бажың хө-мчөлдөрүң, шулу-чугуңуң ном-нарың база өт-сөвин тус-кай шыгжадып каан. Сөө-күңде ол квартираны ая-ым-бүрү кижилер, албан чер-лери ээлеп тургулаан. Бажыңны кам-даа ууда эе кылган. Ыңчаарда 1924 чылда квар-тира Пушкинниң бөлүмүң бажыңы апарган, оң соода Эртемпер академиязының эр-генин шилээн болган аңа музейни тургускан.

Квартираның баштайгы хө-вирин каттап тургузыңа Пушкинниң өңүт — шулу-чугу Васильев Жуковскийниң чуррап планы дузалаа. Пушкинниң эдилелерин болган докумен-тилерин ээзиниң мөчүрүңүң мурунда чытыкылаан чер-лериңе салгылаан.

Шанала уругларыңын орун-нары турган чере ам шил хажыракта ханың хөйлөк чы-дар. Шулу-чугу 1837 чылдың январь 27-де (эрги сан бау-гаар) голланд элчин Геккерен-диз азырап отгу Дантес-кал. Ылаа стол-сандылар, хөмчөлдөр шулу-чугу шулу-чугуңуң бодуңуң үнелениң өң өр-те-билитки кижилериниң бирэ-зинге санады чорашан. Оң ном-ларга эми арттыр хандыкы-мырнула номнар салган делегяларыңче мөргөш: «Байырады, өңүктөр!» деп четтигиңке адыр.

де хулар будук-шыл, өлүм чок чогаалдарың бижээни кас чүү бар. Оон-даа өске хой

Ирина КИРПИЧНИКОВА, ПМА-ның корр.

Бо арында Москва чурттуг, школаты, элекке мөчөн Н. Ру-севичиниң (Русең биле Акимжаның уруунуң) чуррап ажил-дары-дыр. Устүндөн аадакы: Пушкин, Пушкин гимназистер-биле; Пушкин Кюхельбекер-биле.

(Музей фондуздан И. Ондар дүжүрү чурраан).

УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИ 1974-75 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА

КЫЗЫЛДЫН УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИ 1974—75 өө-редилге чылында дирижер болган, хөйүнү ыры, фортепиано, улау-чугу хөгжүм хөреселдер (баян, домра, балалайка, доп-шулуур, шанзы, чадаган, игил), урер хөгжүм (труба, тромбон, кларнет, гобой, фагон, флейта), хылдыг хөгжүм (скрипка, контрабас), теоретик—композитор, ыры, клуб салбыры (дирижер болган хөйүнү ыры, улау-чугу хөгжүм хөреселдер, режиссёр, хореография тускый мерге-жилдер), чурулга салбырларыңа хулаан алышкыны чар-лап тур. Учылгыште 30 хар чөтпөз хулаанчыларың хулаан алыр. Дирижер болган ыры салбырларыңа 18-тен 30 хар чедир назымың хамаатыларың хулаан алыр. Музыка салбырыңа

диданарың, савтыччалың, үвүн, ритм билиңин хылаар. Чурулга салбырларыңа кирерлер карадан болган будук-биле база чурук тургузууңуң таламы-биле чурраан чуруктарың дү-жаар. Клуб салбырыңың хореография мергелеленге үлгө 8 класс доосканыңа хулаан алыр. Учылгыште 30 хар чөтпөз хамаатыларың хулаан алыр. билиңин дугайында хөресилелени (эттестадды), төртүтүңгөндөн дугайында хөресилелени азы паспортун (боду ажаар), доңчу намырды, № 286 форма баугаар амыч хөресилелени, чурттап турган черинден өг-булениң дугайында хө-ресилелени,

сөөлгү ажилдап (өөренип) турган черинден хөресилелени-дизин. 344 төмөңдиги 4 фото-чурттуу дужаар. Шерип билиңди азы киж бижилде дептерин болу эскээр. Киреринч экзаменерин июль 1-ден, чурулга салбырыңа август 20-ден ортукм өрөдилге черлеринге сургуулар хулаан алырыңа дүрүмөриңе үндөйлөткөң чоруттунар. Өрөдилге чылы сентябрь 1-ден эгелээр. Ништи чуртм баугаар стипендияны төлөөр. Үндөвүн чурттакчылардан ху-лаан алган сургууларды күрүңе хандырылгалыңа кийер. Учылгышениң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчуу, бажың № 2, 2-ги каат, телефон